

УДК 338.486

**РОЛЬ МУЗЕЮ «ПИСАНКА» В М. КОЛОМІЯ
У ВІДНОВЛЕННІ ДУХОВНОСТІ ТУРИСТІВ****А.І. Невенченко**

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

У статті розглянуто мистецтво писанкарства як унікального культурного надбання Гуцульського регіону та його популяризації для повноцінного ринку туристичних послуг.. Зокрема, висвітлено роль мистецтва писанкарства як важливого чинника духовності, історичної ідентичності, а також оригінальних, досі нерозгаданих екзотеричних знаків, які вели нас крізь століття незгод та воєнних, але попри все утвердили в нас українство. Особлива увага приділяється охороні та збереженню мистецтва писанкарства як унікального культурного надбання Гуцульського регіону, що дасть широкі можливості для діяльності художніх промислів різних форм власності. Тоді інтенсивніше діятиме і туристична галузь, яка напряму залежить від наявності повноцінного ринку традиційних виробів.

Ключові слова: мистецтво писанкарства, музей, писанка, колекція.

Постановка проблеми. Формування позитивного іміджу будь-якої країни залежить від того, у якій мірі держава використовує свою історико-культурну спадщину. Оригінальна самобутня культура гуцульських народних ремесел, яка формувалася протягом тисячоліть сьогодні вже є символом етнічної історії. Гуцульщина – це унікальний регіон, найбагатша історично-етнографічна область України, якій притаманна своєрідна обрядовість, незліченна кількість традицій та звичаїв. Важливе місце в розвитку туристичної індустрії належить музеям, де зберігаються пам'ятки історії, духовної культури місцевого населення. Музейні експонати чудово представляють регіон, формують позитивне ставлення до нього,

приваблюють туристів та відвідувачів.

Розглянуто Коломийський музей «Писанка» як туристичний ресурс в системі маршрутів пізнавального туризму на Івано-Франківщині. Вивчення особливостей народного мистецтва Гуцульщини є особливо актуальним в наш час і як важливий чинник економічного розвитку даного регіону для сучасної науки, так і для розвитку туризму в даному регіоні, зокрема в місті над Прутом – Коломій.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Історія розвитку карпатської туристичної інфраструктури в національній туристично-краєзнавчій літературі розроблена ще вкрай недостатньо. Зрозуміло, що розпочата робота в цьому напрямку потребує подальших спільних зусиль фахівців багатьох наук і суміжних дисциплін : краєзнавців, архіваріусів, істориків, етнографів, географів, туристів [3].

Мета дослідження. Метою здійснення дослідження стало вивчення особливостей функціонування та перспектив розвитку музейних закладів, зокрема Коломийського музею «Писанка». Пропаганда і пізнання народних художніх промислів Гуцульщини, що створена багатовіковою працею народу, просування на національний ринок місцевого туристичного продукту, а також сутнісних рис туристичної спеціалізації теренів України на ринку туристичних пізнавальних послуг, зокрема Прикарпаття. Народні художні промисли – невід'ємна складова розвитку туристичної галузі регіону. Тому розкриття цього аспекту є основною метою написання статті.

Виклад основного матеріалу. Характерним для народної творчості Гуцульщини є те, що у виготовленні виро-

бів декоративно-прикладного мистецтва кожне село має свої традиції й особливості, які передаються від батька до сина, від діда внукові. Зокрема, такі їй відомі поселення як Верховина, Космач, Криворівня, Яворів у другій половині XIX – упродовж XX ст. займають в етнічній Україні чи не центральне положення, оскільки тут живе автентична українська культура, висока національна й релігійна свідомість гуцулів. Гуцульщина подарувала світові цілу плеяду талановитих митців таких як різьбярі Дмитро Шкрібляк та Василь Корпанюк, лауреат Державної премії імені Тараса Шевченка Г. Василяшук (с. Шешори), мосяжник В. Прощук (с. Снідавка) та десятки інших майстрів. Гуцульська народна культура найбільше відома в Україні й світі – писанкарством, художньою обробкою шкіри, дерева і металу, ткацтвом, вишивкою, музикою, мальовничим одягом, коломийковим співом. Невід’ємною складовою української культури є народні художні промисли Гуцульщини, які увібрали в себе риси, притаманні даному етнографічному регіону країни. З покоління в покоління передавалися таємниці технічної та технологічної майстерності, вдосконалювалися прийоми обробки природних матеріалів.

Встановлено, що народні майстри, створюючи предмети прикладного мистецтва, використовували природні матеріали і прагнули в творах повністю відтворити і показати їх.

Прикладом є традиція розпису яєць на Гуцульщині і Покутті, яка нараховує багатовікову історію. Візерунки писанкарів із прикарпатських сіл Космача Косівського району, Верховинського району та Чорного Потону, що на Надвірнянщині, вирізняються серед інших. Саме ці села вважаються осередками писанкового мистецтва. Яйця розписують цілими родинами, а малюнки передають із покоління в покоління. Кожна школа має власну кольорову гаму й найчастіше повторювані символи. Косівські писанки – «гарячі», вкриті дрібним жовто-червоним

геометричним орнаментом на бордовому тлі. У показі тварин помітні намагання передати рух коників чи оленів. Писанкам Василяни Шкрібляк з Яворова притаманний яскравий червоний колорит та багатство орнаментальних мотивів: зубці, зірки, ружі, листки, кучері, сонечка, павучки тощо. Чим вище у гори, тим холоднішою стає кольорова гама. «Білі» писанки – верховинські. Це мистецтво – явище унікальне й навіть феноменальне в геокультурному просторі України.

Сьогодні відкриваються нові перспективи у музейній галузі. Карпатський регіон має великий потенціал для динамічного розвитку музеїв у контексті вітчизняного й зарубіжного туризму. Очевидно, що створюватимуться не тільки нові, різноманітні за типом виставки та експозиції, але й нарешті покинуть сховища тисячі творів, які за браком приміщень чи станом збереження, заховані від глядачів і поціновувачів національної культурної спадщини. Яскравим прикладом у цьому є Коломийський музей писанки. Адже це єдине в світі зібрання, де зберігаються по тут же придуманій технології консервації писанки. Всього в музейній експозиції біля 12 тисяч курячих, гусячих і страусиних яєць.

Відвідавши музей, починаєш розуміти, яка різниця між власне писанками, мальованками, драпанками і мотанками. Наскільки глибоко сакральна і загадкова символіка писанкового розпису і що означає той чи інший колір, який використовується при створенні маленьких пасхальних шедеврів. Тут можна побачити чудернацькі декоративні яйця, які прибули в Коломию з різних кінців світу, подивитися на писанки з автографами перших осіб нашої держави, почути багато дуже цікавих, а деколи навіть таємничих і магічних історій. Взагалі у цьому незвичайному місці все пронизано магією. Древньою магією добра, любові і життя, одним з головних символів якого і являється писанка.

Життєдайна сила писанки, її непо-

вторна краса, багатство орнаментальних композицій, а також звичаї та обряди, пов'язані з нею, лягли в основу побудови експозиції єдиного у світі Музею писанкового розпису, знаного також як «Музей писанки».

Писанки протягом століть прикрашали помешкання українців. Цей простий, на перший погляд, декоративний виріб сповнений глибокого значення. Писанки були предметом культу і поклоніння. Українці використовували модель Світового Яйця, Всесвіту в мініатюрі як оберегу від лиха і хвороб.

Встановлено, що майже завжди писанкарством займалися тільки жінки й дівчата. У давнину розпис на яйце наносили гусячими перами, сьогодні – спеціальними писачками. У колірній гамі переважали чорний, червоний і жовтий кольори.

Писанкарство – це унікальне українське культове мистецтво, пов'язане водночас і з вірою, і з міфологією, і з обрядами. Умінням писати писанки володіла далеко не кожна господиня. У нас, на Західній Україні, ще і нині можна замовити писанки у майстерні – писанкарки, яку знають усі односельці. Символіка писанки надзвичайно глибока й водночас проста. Тому не зайвим буде заглиблення в історію та міфологію українського народу перед тим, як починати писати писанку. Слід пам'ятати, що обрядове значення яйця – воскресіння наших пращурів, збереження роду.

Музей писанки збудовано в 2000 р. у м. Коломия за проектом Ігоря Євстахіївича Шумана. Це єдиний у світі музей писанкового розпису. Будівництво тривало всього дев'яносто днів. Споруда виконана у формі яйця-писанки, висотою 14 м, діаметр – 10 м. Приміщення виготовлене повністю з кольорового скла, загальна площа вітражу становить понад 600 м². Воно не має даху. Зовнішнє оздоблення виконано у тривимірному просторі.

Архітектурна споруда у формі найбільшого у світі писанкового яйця стала

візиткою Коломиї. Унікальний музей писанки приваблює туристів і відвідувачів з усіх країн. Урочисте відкриття музею «Писанка» відбулося 23 вересня 2000 р., під час X Міжнародного гуцульського фестивалю.

Те, що Прикарпатський регіон став тим самим місцем, де виник подібний музей, не дивно. Не секрет, що сучасна Західна Україна відрізняється дбайливим відношенням до багатівікових традицій, витоки яких беруть початок з часів язичництва. У 2012 р. Музей пасхальних яєць святкував 25-річний ювілей.

Робота музею багатогранна. Важливе місце займає науково-дослідницька діяльність, активізується пошукова та дослідницька робота музейних закладів. В науковій роботі працівники зосереджують свою увагу на вивченні історії розвитку народного мистецтва Гуцульщини та Покуття, виявленні нових народних майстрів, вивченні їхньої творчості, дослідженні народного орнаменту. В минулі роки часто організовувалися експедиції в різні села Гуцульщини і Покуття, колекції поповнювалися високохудожніми творами. Увагу приділяють і видавничій діяльності. Видано путівники по музею, альбоми про його колекції, каталоги виставок. В останні роки почали видавати журнал «Народний дім», в якому друкувалися наукові статті про різні види народного мистецтва, творчість видатних майстрів. На жаль, через фінансову скруту часопис тимчасово не виходить.

Музей проводить значну науково-просвітницьку роботу. В музеї часто відбуваються конференції, вечори мистецтва, зустрічі з народними майстрами тощо. Велика просвітницька робота проводиться за межами музею. Не зважаючи на економічні труднощі, вся робота музею спрямована на те, щоб зберегти народні скарби і щоб великі народні надбання приносили якнайбільшу користь народу України.

Разом з тим вже давно назріла необхідність втілення у діяльність музею

їв сучасних інформаційних технологій, впровадження єдиної каталогізації, проектування автоматизованої інформаційно-довідкової системи для користувачів. Проблемою функціонування музеїв Прикарпаття є також слабе рекламне забезпечення.

Піки відвідування музею припадають на травень місяць, а з 2012 р. і на жовтень. Це пояснюється тим, що у ці місяці проводяться різноманітні заходи, які приваблюють туристів. Зокрема, у квітні-травні традиційно проводять фестиваль «Писанки», головним завданням якого є збереження і примноження національних традицій народного мистецтва писанкового розпису, ознайомлення з традиціями писанкарства різних регіонів України, Європи та світу. А в кінці вересня – на початку жовтня проводиться театральний фестиваль. Кількість відвідувачів музею щороку зростає (табл. 1).

в найкращому сенсі цього слова. Експозиція веде глядачів від прадавньої символіки писанок (тут детально пояснять, яке значення має «риба», а яке «меандр») до розповіді про процес створення писанки, а також її реставрації – через численні зразки писанок з різних регіонів України (а вони дуже сильно відрізняються один від одного) – до колекції розписаних чи розмальованих (людиною чи самою природою) яєць з різних країн світу.

Експозиція музею відображає орнаментальне, композиційне, колористичне багатство народної поліхромної графіки. Зараз музей володіє колекцією з переважної більшості областей України (Тернопільської, Львівської, Вінницької, Черкаської, Кіровоградської, Одеської), а також з Пакистану, Шрі-Ланки, Білорусі, Польщі, Чехії, Швеції, США, Канади, Франції, та Індії. Деякі експонати були виготовлені ще на межі XIX–XX ст. На

Таблиця 1

Кількість відвідувачів музею «Писанка»

Місяць	Роки			Всього відвідувачів
	2012	2013	2014	
Січень	509	653	763	1925
Лютий	271	334	414	1019
Березень	567	630	742	1939
Квітень	359	406	585	1350
Травень	982	1097	1304	3383
Червень	1067	1264	1113	3444
Липень	950	1107	908	2965
Серпень	773	827	920	2520
Вересень	845	652	729	2260
Жовтень	791	879	892	2562
Листопад	219	285	308	812
Грудень	436	476	494	1406
Всього відвідувачів	7769	8610	9172	25585

Музей пасхального яйця є нововведенням, яке нещодавно з'явилося на Прикарпатті. Його по праву називають сучасним дивом України. Він – сучасний,

даний час музей перетворився на своєрідний храм мистецтва, звичаїв та традицій.

Щорічно колекція Музею пасхальних

яець поповнюється новими унікальними зразками. Їх співробітники установи викупають на ярмарках, які напередодні Пасхи проводяться в Коломиї. Деякі майстри самі передають Музею свої роботи. Відомий писанкар, Олег Кіращук, творчість якого за останні десять років досягла високого рівня, презентував музею свою роботу – писанку, в яку вкраплені мотиви писанкарства чотирьох етнічних регіонів Івано-Франківщини.

Висновки. Дослідивши та проаналізувавши основну діяльність музею, його історію та місце в розвитку туризму на Прикарпатті, а також сезонність відвідування музею екскурсантами та туристами встановлено, що музей розширює свої «звичні» функції установи збереження, стаючи відкритим, багатоглядим осередком культури, науки, освіти та виховання. Музей якісно змінює свою організаційно-функціональну форму від сховища етнічних та загальнонародських цінностей і раритетів до своєї рідної комплексної моделі духовно-матеріального життя родини, громади, нації, в якій відображено весь комплекс світоглядних орієнтирів, основні складові та визначальні чинники його традиційного буття. У всій діяльності музею домінує ствердження важливості збереження традиційної народної культури, як частини складової загальносвітової спадщини людства, що є потужним засобом єднання різних народів та культур, серед яких традиційне народне мистецтво Гуцульщини та Покуття посідає своє власне і цікаве місце.

Список літератури

1. Енциклопедія Коломийщини : Універсальне довідкове видання. – Коломия : ВТП «Вік», 1996. – 315 с.
2. Матеріали музею народного мистецтва Гуцульщини і Покуття ім. Йосафата Корбінського.
3. Петранівський В.Л. Туристичне краєзнавство : Навч. посіб. / В.Л. Петранівський, М.Й. Рутинський / [За ред. проф. Ф.Д. Заставного]. – К. : Знання, 2006. – С. 51.

Nevenchenko A.I. ONE OF SEVEN WONDERS OF UKRAINE IS MUSEUM «PYSANKA» IN TOWN KOLOTYA.

«Pysanka» is a unique art of spirituality, historical identity, as well as the original signs that led us through centuries of adversity and hostility. But against all odds it approved in our hearts love and belief in owe future Independent. Now we have the Ukrainian state, and Colomiya is called the City of Pisankas. It's unigue Museum of pisankas is a kind of temple arts, customs and traditions. In the main hall of this museum there is a remendous sculpture of Jesus Christ's Mother. On the first floor you can see Easter eggs from the Hutsul region, Pokutta, Ternopil, Lviv, Vinnytsia, Cherkasy, Kirovograd and Odessa. Colomiya is proud that a lot of Easter eggs are brought from Poland, Czech Republic, Sweden end Canada. Each year the Museunis collection enviched with new and unigue designs. They admire us their beautiful pictuves. Today the Museum's collection consists of more than 12000 eggs. The eggs is a symbol of the sun. the sprind revival of the nature and souls of the ancestors. As the old saying goes man cannot live by bread alone. Any human being needs nourishment for his soil as well. One of the places where one can get spiritual food is museum. Museums are essential part of any culture and society.

Keywords: museum, turism, region, pysanka.

Невенченко А.И. РОЛЬ МУЗЕЯ ПИСАНКА В Г. КОЛОМЬЯ В ОБНОВЛЕНИИ ДУХОВНОСТИ ТУРИСТОВ.

Писанка – уникальное искусство духовности, исторической идентичности, а также оригинальных знаков, которые вели нас сквозь столетия невзгод и враждебности. Но вопреки всему утвердили в наших сердцах любовь и веру в будущее. Сейчас у нас независимое украинское государство, а Коломия называется писанковым городом. Ее уникальный Музей писанок является храмом искусства, обычаев и традиций. В

главном зале этого музея находится великолепная скульптура Божьей матери. На втором этаже вы можете увидеть пасхальные яйца из Гуцульского региона, Покуття, Тернополя, Львова, Винницы, Черкасс, Одессы. Коломыя гордится, что очень много пасхальных яиц привезены с Польши, Чехии, Швеции, Канады. Каждый год коллекция Музея обогащается новыми уникальными образцами. Они восхищают нас своими чудесными рисунками. В наше время коллекция музея состоит из более чем 12000 яиц.

Яйцо – символ солнца, весеннего возрождения природы, воскресения души предков. Как старая пословица говорит, ни хлебом единым живет человек. Каждый человек нуждается также и в душевном питании. Одним из мест, где человек может получить духовную пищу – это музей. Музей является важной частью любой культуры и общества.

Ключевые слова: искусство писанкарства, музей, писанка, коллекция.